

Istraživački profil Francuskog instituta za demografske studije (INED)

Research profile of the French Institute for Demographic Studies (INED)

Francuski institut za demografske studije (Institut national d'études démographiques - INED) osnovan je uredbom vlade 1945. godine kao istraživački centar koji će sprovesti ankete i istraživanja o stanovništvu i proučavati „materijalna i moralna sredstva koja mogu doprineti kvantitativnom rastu stanovništva i njegovom kvalitativnom razvoju, kao i obezbediti širenje demografskog znanja“. Ekonomista i statističar Alfred Savi (*Alfred Sauvy*) postavljen je za prvog direktora instituta težeći da INED-u da multidisciplinarni karakter kroz stvaranje različitih naučnih profila i širenje istraživačkog spektra instituta. Savi je osnovao i naučni časopis *Population*, a 1968. INED je objavio prvi broj svog novog mesečnog časopisa – *Population et Sociétés*. Nakon Savija, institutom je upravljalo još šest direktora među kojima je i istaknuti istraživač Žan Buržo-Piša (*Jean Bourgeois-Pichat*), a od 2016. godine na čelu INED-a se nalazi Magda Tomazini (*Magda Tomasini*).

Prvi INED-ovi demografi razvili su originalne metode demografske analize, pa je tako Luj Anri (*Louis Henry*) osnovao istorijsku demografiju, a Žan

Štecl (*Jean Stoetzel*) pokrenuo nekoliko anketnih istraživanja o radu žena, idealnom broju dece, imigraciji stanovništva i drugim temama. Porast broja istraživača u INED-u uslovio je diversifikaciju polja istraživanja instituta, a nova misija bila je razvoj i širenje demografskog znanja radi opšteg ekonomskog i društvenog napretka i pružanja obuke novim istraživačima.

Mnogi eminentni istraživači su doprineli razvoju ovog instituta. Pomenućemo samo neke od pozantijih. Žan Buržo-Piša (*Jean Bourgeois-Pichat*) je istraživao pojmove stabilne i kvazi stabilne populacije i modelirao mreže odnosa između demografskih varijabli, Pol Vansan (*Paul Vincent*) je izumeo koncept potencijalnog populacionog porasta stanovništva, a Suli Lederman (*Sully Ledermann*) je usavršio modele tablica smrtnosti.

Danas, ukupan broj istraživača i spoljnih saradnika u INED-u iznosi oko 113 zaposlenih. Pored njih, u radu INED-a učestvuje i oko 43 doktoranta, 14 studenata post-doktorskih studija, a čitav rad nadgleda oko 100 inženjera istraživanja. Organizaciona struktura instituta ogleda se u mnoštvu istraživa-

čkih timova od kojih svaki ima svog vođu istraživanja. Svaka naučna jedinica se bavi nekom od aktuelnih demografskih tema ili određenom užom naučnom oblašću, pa se tako izdvajaju sledeće grupe: *Fertilitet; Porodica i Parovi; Rodnost, seksualnost i nejednakosti; Smrtnost, zdravlje i epidemiologija; Mobilnost, stanovanje i socijalne mreže; Međunarodne migracije i manjine; Ekonomska demografija; Istorija i stanovništvo; Identiteti i teritorije i Demografija stanovništva Juga*. Kao posebne istraživačke grupe izdvajaju se *Istorija životnih događaja i multilevel analiza; Međunarodne perspektive i Starost i starenje*. Pored toga, ističu se i dve mešovite istraživačke grupe – *Seksualno i reproduktivno zdravlje i prava i Francuska longitudinalna studija o deci*, u kojima pored istraživača INED-a učestvuju i saradnici iz drugih francuskih istraživačkih institucija i univerziteta. Ovakva raznovrsna podela demografskih i nedemografskih istraživačkih profila ukazuje na to da je istraživanje u INED-u organizovano oko multidisciplinarnih i tematski fokusiranih timova.

Naučna aktivnost INED-a ogleda se u sprovođenju višegodišnjih istraživačkih projekata, a u toku je 30 glavnih projekata od kojih je većina međunarodnog karaktera. Odlikuju se multidisciplinarnošću i raznovrsnošću istraživačkih tema i metodoloških pristupa. Pored 30 glavnih, sprovodi se još 10 projekata. Polja koja su proučavana u proteklim godinama direktno odgovaraju mnogim savremenim društvenim pitanjima: briga o starima, promene u porodici, diskriminacija i putanje imi-

granata i njihovih potomaka, nejednakosti na poslu, nasilje i rodni odnosi itd. Gotovo sve jedinice koje sprovode zajednička istraživanja imaju po jedan aktuelan projekat. U prethodnih pet godina može se izdvojiti 8 širokih polja istraživanja ovih projekata, a kao najznačajnije tematske celine se izdvajaju: *Nejednakosti među polovima; Stadijumi životnog ciklusa i starenje; Očekivano trajanje života, mortalitet i zdravlje; Parovi, porodice i seksualnost; Rađanje, fertilitet i kontracepcija; Svetske migracije, diskriminacija i integracija; Stanovanje, životna sredina i teritorija i Stanovništvo sveta*. Usled svog multidisciplinarnog pristupa, mnogi od projekata nemaju jasnu granicu između polja istraživanja.

Sa druge strane, istraživačke jedinice se posebno bave veoma specifičnim tematskim celinama. Grupa *Fertilitet, porodice i parovi* sprovodi tri projekta koja se bave decom, porodicama i roditeljstvom. Grupa *Rodnost, seksualnost i nejednakosti* sprovodi ankete o nasilju i rodnim odnosima, bavi se rodним ulogama, seksualnošću i dr. Grupa *Smrtnost, zdravlje i epidemiologija* fokusirana je na istraživanje diferencijalne smrtnosti i razlika u zdravlju, na istraživanje dugovečnosti i starenja, kao i na analizu uzroka smrti. Grupa *Mobilnost, stanovanje i socijalne mreže* bavi se projektima koji proučavaju ranjive populacije sa posebnim osvrtom na marginalne grupe i mlade, prostor i socijalnu stratifikaciju, kao i društvene efekte u diferencijalnim socio-prostornim kontekstima. Grupa *Međunarodne migracije i manjine*

ujedno sprovodi i najveći broj projekata, što svedoči o aktuelnosti ovih tema. Projekti istražuju uticaj migracija na sve međugeneracijske odnose unutar porodice, na pravce kretanja i pokret migranata, a izdvaja se projekat pod nazivom *MigMov*. Projekti istražuju i migracione politike, proces integracije stanovništva i borbu protiv diskriminacije. Poseban značaj ima projekat koji istražuje dinamiku etno-rasne raznolikosti i njen uticaj na društvene promene u multikulturalnim društvima – *DIVETHNO*. Grupa *Ekonomska demografija* istražuje životni tok i socioekonomske nejednakosti i sagledava odrednice i ekonomske posledice nejednakosti iz longitudinalne perspektive. Grupa *Istorija i populacija* sprovodi projekte koji se tiču heterogenosti demografskog ponašanja stanovništva u predindustrijskoj eri i u savremenim društvima. Grupa *Identiteti i teritorije* bavi se istraživanjem prisilnog raseljavanja stanovništva, identitetskim pitanjima i dr. *Demografija stanovništva Juga* (*DEMOSUD*) istražuje porodičnu dinamiku u zemljama Afrike sa posebnim fokusom na promene u stratifikaciji porodice i promene u mortalitetu i zdravlju u podsaharskoj Africi. Mešovita istraživačka grupa – *Francuska longitudinalna studija o deci*, u kojoj učestvuju i saradnici iz drugih francuskih istraživačkih institucija i univerziteta, sprovodi projekat *ELFE* koji prati 18.300 dece rođene u evropskom delu Francuske 2011. godine od rođenja do njihove 20. godine života. Cilj je steći bolje razumevanje o tome kako okruženje, porodica i generalni uslovi života utiču na razvoj dece, njihovo zdravlje,

socijalizaciju i školovanje. Druga mešovita istraživačka jedinica – *Seksualno i reproduktivno zdravlje i prava* – sprovodi projekat o seksualnom i reproduktivnom zdravlju u različitim životnim fazama od adolescencije do starosti.

Jedna od najznačajnijih aktivnosti instituta jeste obuka novih istraživača kroz praktičan istraživački rad. Institut svake godine prihvata doktorante iz Francuske i inostranstva, dok studenti rade pod nadzorom mentora i pridružuju se nekom od istraživačkih timova. Pored toga, INED sprovodi i veliki broj edukativnih seminara od kojih posebno mesto zauzimaju oni koji se bave vizuelizacijom podataka ili korišćenjem programa *R*, zatim seminari o integraciji migranata i seminari o ulozi rase danas i o rasnoj netrpeljivosti. Od sedam sprovedenih radionica u poslednjih pet godina, po značaju i posećenosti, istakle su se radionice o očinstvu i materinstvu, radionice o korišćenju EU – *SILC* podataka za demografsku analizu, kao i radionice o analizi uzroka smrti. Jedna od značajnih tema konferencija bilo je pitanje rase, dok su na drugom mestu veliko interesovanje izazivale i konferencije o potpomognutim reproduktivnim tehnologijama i kako one utiču na stopu ukupnog fertiliteta.

Francuski institut za demografske studije u svom radu učestvuje u stvaranju i doprinosi kvalitetu statističke građe baza podataka mnogih svetskih istraživačkih instituta. Od 2018, INED održava kontekstualnu bazu podataka o generacijama i rodu (*Generations & Gender Contextual Database*). Istraživači INED-a učestvuju i u kreiranju

baze podataka o tablicama smrtnosti (*Human Life-Table Database*), baze podataka o mortalitetu (*Human Mortality Database*) i baze podataka o zakonima i porodicama (*LawsAndFamilies Database*). Saradnici INED-a su autori dve baze: Uzroci smrti u Francuskoj 1925-1999, uključujući tablice smrtnosti, kao i tabele neto migracija 1806-1906.

INED je sprovodio i mnoga anketna istraživanja. Ističu se *Francuska longitudinalna studija o deci* koja se sprovodi od 2011, FECOND studija, Nacionalna anketa o seksualnom i reproduktivnom zdravlju (2009-2011), Studija o porodici i međugeneracijskim odnosima (ERFI – treći talas) – francuska verzija GGS anketnog istraživanja (2011), Istraživanje o kontracepciji (2000-2004), Nacionalno istraživanje o nasilju nad ženama (2000), Istraživanje o mladim beskućnicima (1998), Putanje i poreklo (2008) i mnoge druge.

Izdavačka delatnost INED-a ima dugu tradiciju. *Population* objavljuje originalne studije iz oblasti demografije i srodnih disciplina – sociologije, ekonomije, antropologije, istorije, geografije, epidemiologije i javnog zdravlja i metodologije društvenih nauka. U ovom časopisu je u poslednjih 5 godina najviše radova objavljeno o tranziciji fertiliteta, koja se istakla kao jedna od najznačajnijih tematskih celina, potom o AIDS-u, mortalitetu, obrazovanju stanovništva i o etničkom poreklu i migracijama sa posebnim akcentom na

selektivnost migracija. *Population et Sociétés* je naučni časopis koji svakog meseca analizira različita pitanja koja se tiču stanovništva Francuske ili drugih delova sveta. Kao i u *Population*, i u ovom časopisu se najveći broj autora bavio temom fertiliteta, na drugom mestu su abortusi i kohabitacije, potom slede teme nezaposlenosti i migracija, istraživanja o padu broja stanovnika i dr. U poslednjih pet godina, gotovo polovinu radova koje su objavili istraživači INED-a čine radovi na teme fertiliteta i mortaliteta stanovništva, potom se ističu teme koje obrađuju bračne i vanbračne zajednice. Autori, takođe, sve učestalije pišu o imigraciji stanovništva u Francusku, o azilu i izbeglicama.

Francuski institut za demografske studije (INED) je jedan od najstarijih i najvećih demografskih instituta u Evropi i svetu. Njegov istraživački profil se odlikuje multidisciplinarnim karakterom proučavajući demografske pojave i procese, ali i uzroke i posledice mnogih društvenih procesa i njihov uticaj na populacionu dinamiku, društveni život, ekonomiju, epidemiologiju, etnologiju i dr. INED je član nekoliko istraživačkih mreža i učestvuje u mnogim nacionalnim i međunarodnim projektima. Sveukupna misija instituta je da prouči sve aspekte razvoja populacije, da obučni nove istraživače i da informiše vladu i širu javnost o aktuelnim demografskim temama.

Nevena Radić

